
Risikovurderinger. Hvad er SMFs rolle?

Ib Knudsen, Levnedsmiddelstyrelsen

Risikovurderinger er kommet i tidens fokus: Hvad består de af? Hvem laver dem? Hvordan er de pågældende nået frem til at lave dem på den måde? Og hvordan kan vi vide, om vi kan/vil acceptere den måde, de er lavet på?

I Danmarks moderne mediedemokrati er det væsentligt, at offentligheden kan følge, forstå og acceptere den måde, disse risikovurderinger laves på, fordi resultatet af risikovurderingerne skal indgå i den konkrete samfundsmæssige beslutning baseret på vurdering af risiko og fordele ved en teknologi eller et produkt.

TeknologiNævnet afholdt i juni 1995 en konsensuskonference med titlen "Hvor går grænsen? Kemiske stoffer i mad og miljø", hvor et lægmandspanel udfærdigede sit slutdokument på basis af en række ekspertindlæg. Panelet mener efter høring af eksperterne:

- at en effektiv beskyttelse af befolkningen mod farlige kemiske stoffer kun opnås ved renere teknologi,
- at grænseværdier som beskyttelsesmiddel har en række svagheder: Risikohåndteringsdelen (d.v.s. overførsel af forsøgsresultater til grænseværdi) er uigennemskuelig og ustruktureret,
- at grænseværdier kun undtagelsesvis tager højde for kombinationseffekter samt effekter af nedbrydningsprodukter etc.,
- at grænseværdier trods svaghederne både nu og i fremtiden er et vigtigt redskab til at

sikre befolkningen, men de kan ikke træde i stedet for en minimering af anvendelsen af farlige kemiske stoffer.

Panelet analyserer også myndighedernes formidling af information om risikoen ved kemiske stoffer til befolkningen. Panelet påpeger som sin vurdering:

- at myndighederne hidtil har informeret befolkningen via pjecer, rapporter og lignende, som hovedsagelig når de i forvejen oplyste borgere,
- at hovedparten af befolkningen får de fleste oplysninger via aviser, radio og TV,
- at myndighederne i langt højere grad bør gå ind i en aktiv rolle som formidlere af information til alle borgere, så det ikke kun bliver sensationspressen, der fanger borgernes opmærksomhed,
- at myndighedernes oplysningsindsats i dag i for høj grad sættes ind for at berolige befolkningen, når der opstår usikkerhed,
- at myndighederne bør lægge en strategi for, hvad målet er med de informationer, som befolkningen får.

Panelet foreslår en strategi, som skaber tillid samt bevidstgørelse og adfærdændring henimod mindre brug af kemiske stoffer. For at nå målet bør man overveje at lave en koordineret information myndighederne imellem, siger panelet.

Jeg ved ikke, om nogen af eksperterne føler sig som vindere eller tabere i forhold til panelets slutdokument, men dokumentet afspejler i hvert fald på godt og ondt en række "tilfældige" eksperters gennemslagskraft over for en række "tilfældige" borgere. Alt i alt er det min personlige vurdering, at lægmandspanelet er sluppet fornuftigt fra at sortere i og afbalancere det blandede udbud af ekspertudsagn.

Men både ekspertudsagnene, der også er gengivet i rapporten, og slutdokumentet viser med al tydelighed, at ingen har patent på sandheden, heller ikke den videnskabelige, hvis en sådan i det hele taget eksisterer. Tværtimod afslører ekspertudsagnene, at der ikke kun i forhold til befolkningen, men også eksperterne imellem er brug for kommunikation. Efter min opfattelse afveg de videnskabelige udsagn, som flere af eksperterne formidlede i forbløffende grad, ikke kun fra hinanden, men også fra biologisk viden, som den fremlægges i internationale videnskabelige tidsskrifter og ved internationale videnskabelige konferencer. Jeg oplever helt klart, at konsensuskonferencen afslørede et stort behov for et videnskabeligt forum, hvor danske eksperter kan hente viden, udveksle erfaringer og gå i diskussion om, hvordan man laver risikovurderinger, hvilke resultater, der kan indgå i en farlighedsvurdering, hvad en farlighedskarakterisering er, hvordan man kan bestemme udsættelsen for det kemiske stof og hvordan man kan karakterisere risikoen.

På internationalt plan (WHO, OECD, EU) sker en masse på dette område i øjeblikket. Det

gælder ikke kun for kemikalieområdet og angår fysiske effekter. Det gælder også for det mikrobiologiske område.

Sundhedsministeriets Miljømedicinske Forskningscenter (SMF) har eksperter inden for alle områder, eksperter, der hver for sig eller sammen er med til at lave de risikovurderinger og lægge op til de grænseværdier, som den danske befolkning har som beskyttelse mod menneskeskabte risici i de kommende år.

SMF har et ansvar for, at disse eksperter finder sammen på det faglige plan, arbejder sammen og finder frem til fælles værktøjer og metoder. Det vil også muliggøre fælles formidling af deres arbejdsmetoder samt baggrunden herfor til andre faglige eksperter, til videnskabsjournalister og til syvende og sidst befolkningen, sådan som lægmandspanelet fra Teknologinævnet anbefalede. Det er vigtigt for at undgå, at den debat, der i øjeblikket går i medierne og slår befolkningen med undren over eksperternes indbyrdes meningsudvekslinger for åben skærm eller mikrofon, ikke slår over i forvirring eller direkte mistillid til videnskab og eksperter.

For at undgå dette holder SMF en temadag om risikovurdering af kemiske stoffer den 26. januar 1996 i Eigtveds Pakhus som resultat af et samarbejde mellem Sundhedsministeriet, Miljøministeriet og Arbejdsministeriet. På basis af dette møde vil SMF beslutte sig for de næste initiativer.